

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Факультет психології і соціології
Кафедра соціальної педагогіки

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

Харків, 2016

Пащенко А. В. Особливості професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціальної адаптації першокласників із сімей «групи соціального ризику» до умов загальноосвітнього навчального закладу.

У статті розкриті особливості професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціальної адаптації першокласників із сімей «групи соціального ризику» до умов загальноосвітнього навчального закладу, систематизовано досвід та наукові погляди на зміст та організацію підготовки майбутніх соціальних педагогів з соціальної адаптації першокласників із сімей «групи соціального ризику» до умов загальноосвітнього навчального закладу в контексті використання її студентами соціальними педагогами в роботі з дезадаптованими дітьми.

Ключові слова: соціальна адаптація, професійна підготовка, діти із сімей «групи соціального ризику».

Paschenko A. V. Features of training future social pedagogues for the social adaptation of first-graders from the «social risk families» for an educational institution.

The article reveals some peculiarities of professional training of future social pedagogues for the social adaptation of first-graders from the «social risk families» according to the terms of an educational institution. There are systematized experience and scientific views on the content and organization of training of future social pedagogues about social adaptation of first-graders from «social risk families» according to the terms of an educational institution in the context of its using by students and social pedagogues in work with disadaptated children.

Keywords: social adaptation, professional training, children from the «social risk families».

УДК 37.013.42-053.5:371.4

Радченко Ю.В.

ЗМІСТ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку української держави активізація людського фактора виступає однією з умов подальшого суспільного прогресу. Перед школою, сім'єю, суспільством постає завдання виховання гуманної особистості, яка в своїй діяльності рахуватиметься з інтересами інших та поважатиме їх. У Законі України «Про освіту» визначено, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу. Соціальне виховання молодших

школярів як соціально-педагогічне явище - важливий процес встановлення взаємин особистості з соціумом на основі сукупності соціальних знань, соціально-розвивального спілкування і соціального досвіду самореалізації, що забезпечує соціальне становлення дитини. Вирішення цього завдання передбачає – формування гуманістичних цінностей особистості молодшого школяра. Прикладом розв'язання зазначеної проблеми є педагогічний досвід Василя Олександровича Сухомлинського.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз науково-методичної літератури з проблеми соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання молодших школярів з використанням досвіду В. Сухомлинського показав, що її було досліджено в таких аспектах: проблема формування екологічної культури як основи гармонійного розвитку особистості (І. Бабин, Т. Гладюк); розвиток мислення як засіб формування творчих здібностей молодших школярів (М. Безлюдна, Г. Бондаренко), аналіз наукової сутності педагогічної системи В. Сухомлинського (О. Вознюк, І. Ромашин); роль казок В. Сухомлинського у пробудженні почуттів дитини (Л. Нестеренко, Л. Пироженко). Проте, проблема здійснення соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання молодших школярів у загальноосвітніх навчальних закладах ще є дослідженою в неповному обсязі, потребує розробки її практичне забезпечення.

Метою статті є теоретичний аналіз змісту соціально - педагогічної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах з соціального виховання молодших школярів з використанням педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського, визначення її основних завдань та засобів їх реалізації.

Виклад основного матеріалу. Аналіз науково-педагогічної літератури дозволив з'ясувати, що питанням соціального виховання дітей молодшого шкільного віку займалися такі вчені як: О. Безпалько [1], О. Бількевич [2], Ю. Василькова [3]. Узагальнення ідей вищезазначених авторів дозволило визначити, що соціальне виховання молодших школярів у загальноосвітніх навчальних закладах - це цілеспрямовано керований процес соціального розвитку, соціального формування особистості, допомога дитині в засвоєнні і сприйнятті моральних норм, її спрямоване виховання людини з урахуванням її особистісно-соціальних проблем і відповідно до соціальних потреб середовища її життєдіяльності.

Як зазначає А.Мудрик, сприятливі для розвитку молодших школярів такі особливості діяльності [5, с. 74]: добровільність участі, активність і самостійність дітей, творчість; особистісна орієнтованість роботи педагога, опора на ціннісні відносини, співробітництво однолітків і представників різних вікових груп; системність, що передбачає взаємодію ряду засобів, методів, прийомів і форм, взаємозв'язок у цілісному педагогічному процесі навчальної та поза навчальної діяльності.

При роботі з молодшими школярами здійснюється їх моральне, етичне та естетичне, екологічне, трудове, фізичне, а також патріотичне виховання. Прикладом розв'язання зазначеної проблеми є педагогічний досвід вітчизняного гуманіста В. Сухомлинського, творча спадщина якого має велике теоретичне і практичне значення. Мету виховної роботи педагог вбачав у тому,

щоб кожному школяреві дати моральну, розумову, практичну і психологічну підготовку до праці, розкрити в кожному з них індивідуальні задатки, нахили і здібності. Педагог прагнув підготувати своїх вихованців до високоморальних і естетичних відносин, побудованих на дружбі і товаришуванні, на повазі до всього справді людського в кожній чесній людині В. Сухомлинський поєднував різні організаційні форми навчання, радив вчителям початкових класів не обмежуватися уроком, не протиставляти світові, затиснутому у чорну класну дошку, той, що пливе за вікном. «Можливо, все те, що приходить до розуму і серця дитини з книжок, з підручника, з уроку, саме й приходить лише тому, що поряд з книжкою - навколишній світ» [6, с. 15-17].

Спираючись на досвід Василя Олександровича Сухомлинського, можемо звернути увагу на такі методики соціального виховання, як «Кімната казки» та «Зелена кімната». Видатний педагог писав, що «у світлі нових завдань, які постали нині перед школою, у зв'язку з підготовкою вихованців до виховання, проблема розумового розвитку молодших школярів набуває великого значення. Від умілого використання методів залежить не тільки міцність знань та практичних умінь і навичок, а й формування в учнів поглядів на знання, бажання вчитися» [8, с. 35-41].

Аналіз науково-методичної літератури з проблеми соціального виховання молодших школярів дозволив стверджувати, що використання екологічних ідей, формування творчих здібностей молодших школярів, роль казок у пробудженні дитини, ці проблеми досліджуються педагогами практиками та науковцями.

Як зазначають М. Красовицький та Г. Бучківська, «Кімната казки В.О. Сухомлинського вчить дітей думати, сприймати, пізнавати та спостерігати. Василь Олександрович вважав, що першими творчими роботами, які складає дитина в початкових класах, мають бути саме казки про те, що дитина бачить, переживає, чим переймається» [4, с. 28]. Отже, казки В.О. Сухомлинського непомітно зовні, але активно й ефективно виховують у дітей молодшого шкільного віку найкращі людські почуття щиросердності й любові до всього прекрасного, формують перші навички людяності у взаєминах між юними особистостями, тому важливим елементом у соціально-педагогічній діяльності з соціального виховання молодших школярів є використання методики читання та ініціювання казок, що допоможуть сформувати у них соціально значущі якості.

Оволодіння досвідом організації «Зеленої кімнати» створює умови для здійснення екологічного виховання молодших школярів, здатних гармонійно співіснувати з природою, раціонально використовувати та відтворювати її багатства, психологічно готових оберігати природу. Методика дозволяє усвідомити єдність Природи і Людства, що забезпечує профілактику формування байдужого, відчуженого ставлення дітей до природи відчужено, та запобігання появи споживацької позиції. В. Сухомлинський говорив, що «екологічна освіта і виховання покликані забезпечити підростаюче покоління науковими знаннями про взаємозв'язок природи і суспільства, допомогти зрозуміти багатогранне значення природи для суспільства і кожної людини

зокрема, виробити потребу в спілкуванні з природою та сформуванню прагнення брати активну участь у поліпшенні довкілля» [9, с. 327-331].

Важливий момент виховного впливу педагогічної системи В. Сухомлинського пов'язаний з використанням ресурсів казки та рольової гри у навчанні та вихованні дітей. Пізнавальна частина «уроку мислення» серед природи обов'язково чергувалася із грою. Методика використання принципів екологічного виховання В. Сухомлинського у практиці сучасної початкової школи є складовою навчально-виховного процесу, який складається з двох рівноцінних компонентів: формування наукових знань з екологічного виховання та охорони природного середовища [6].

На основі узагальнення вищезазначених ідей педагогічної спадщини В. Сухомлинського та його послідовників нами було розроблено комплексну програму соціально-педагогічної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах з соціального виховання молодших школярів, що передбачає всебічний розвиток дитини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, самовдосконалення й самореалізації з використанням екологічних ідей, формуванням творчих здібностей молодших школярів, за допомогою казок. Вплив комплексної програми дозволяє розкрити педагогічний потенціал батьків, вчителів молодших школярів та збагатити їх досвід виховання дітей за допомогою використання творчої спадщини В. Сухомлинського.

Висновки. На основі аналізу та узагальнення науково-методичної літератури визначено, що:

1) основними завданнями соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання молодших школярів у ЗНЗ є: моральне виховання учнів; введення дитини в світ людських відносин; навчання дітей спілкуванню з однолітками і дорослими; прищеплення любові до сім'ї, природи, Батьківщини; долучення до моральних і духовних цінностей культури;

2) засобом, що забезпечує вищезазначених завдань є комплексна програма соціально-педагогічної діяльності у ЗНЗ з соціального виховання молодших школярів, що передбачає використання екологічних ідей, формуванням творчих здібностей молодших школярів, за допомогою казок, а також дозволяє розкрити педагогічний потенціал батьків, вчителів молодших школярів та збагатити їх досвід виховання дітей за допомогою використання творчої спадщини В.О. Сухомлинського.

Список використаних джерел

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях / О. В. Безпалько. - К. : Центр навчальної літератури, 2003. - 134 с.

2. Бількевич О. О. Соціальна робота в Україні : теорія та практика / О. О. Бількевич. - К. : УДЦССМ, 2001. - 354 с.
3. Василькова Ю. В. Методика и опыт работы социального педагога / Ю. В. Василькова. - М., 2001. - 160 с.
4. Красовицький М. В.О. Сухомлинський про виховання особистості в колективі цілісна концепція / М. Красовицький, Г. Бучківська // Рідна школа.- 1999. - №2.
5. Мудрик А. В. Введение в социальную педагогику / А. В. Мудрик.— Пенза, 1994.-180 с.
6. Савлук А. К. З досвіду впровадження спадщини В.О. Сухомлинського в практику / А. К. Савлу // Початкова школа. - 1995. -№ 9. - С. 15-17.
7. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям / В. А. Сухомлинский. - К., 1978. – 528 с.
8. Сухомлинський В. Казки школи під голубим небом / В. Сухомлинський. - К., 1991. – 88 с.
9. Сухомлинський В. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В. Сухомлинський // Вибрані твори: У 5-ти т. – К. : Рад.шк., 1976. – Т.1 – С. 5-502.

Радченко Ю. В. *Зміст соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання молодших школярів з використанням педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського.*

У статті надано характеристику змісту соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання молодших школярів. Проаналізовано та узагальнено педагогічний досвід В. Сухомлинського, на основі якого розроблено комплексну програму соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання молодших школярів у загальноосвітньому навчальному закладі.

Ключові слова: соціально-педагогічна діяльність, соціальне виховання молодших школярів, педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського.

Radchenko Yu. V. *The content of social and educational activities for social education of junior schoolchildren by using educational heritage of V. O. Sukhomlinsky.*

The author determined the content of social and educational activities for social education of junior schoolchildren. The pedagogical experience of V. Sukhomlynsky is analyzed and generalized, on which a comprehensive program of social and educational activities for social education junior schoolboys at schools is developed.

Keywords: social education of junior schoolchildren, educational heritage of V. O. Sukhomlinsky.